

Quality Assurance Review for Higher Education

Rolul eticii și comisiilor de etică în asigurarea calității în învățământul universitar românesc

Cristina Mihaela Salcă Rotaru

Quality Assurance Review for Higher Education, Vol. 8, No. 2, 2018, pp. 25 – 40

Publicat de: Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior - ARACIS

Locul publicării: București, România

Tipul publicației: tipărit, online

ISSN: 2066 - 9119, 2069 - 2188 (online)

Adresa: Bd. Mărăști, nr. 59, Sector 1, București, cod poștal 011464

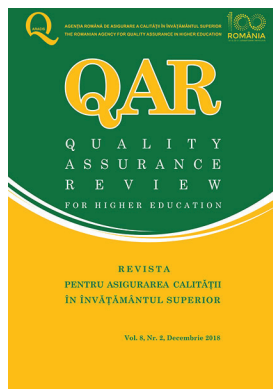
Telefon: +40 21 206 76 00; Fax: +40 21 312 71 35

E-mail: qar@aracis.ro

Pagină electronică: <http://www.aracis.ro/en/publicatii/qar-magazine/numarul-curent/>

Revista *Quality Assurance Review for Higher Education* este editată din fondurile proprii ale ARACIS și, în această etapă, contribuie și la sustenabilitatea proiectului „Dezvoltarea și consolidarea culturii calității la nivelul sistemului de învățământ superior românesc - QUALITAS”, Contract POSDRU/155/1.2/S/141894.

Toate drepturile rezervate. Pentru a reproduce un text din Revistă este necesar acordul scris al colegiului de redacție al Revistei pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior. Solicitarea poate fi trimisă Editorului, la adresa de poștă electronică: office@aracis.ro
Răspunderea pentru conținutul textelor publicate aparține autorilor.
Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a ARACIS.

Quality Assurance Review for Higher Education

Role of Ethics and Ethics Commissions in Quality Assurance in Romanian Higher Education

Cristina Mihaela Salcă Rotaru

Quality Assurance Review for Higher Education, Vol. 8, No. 2, 2018, pp. 25 – 40

Published by: The Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education - ARACIS

Place of publication: Bucharest, Romania

Publication type: printed, online

ISSN: 2066 - 9119, 2069 - 2188 (online)

Address: Bd. Mărăști, no. 59, sector 1, Bucharest, Romania, postal code 011464

Phone: +40 21 206 76 00; Fax: +40 21 312 71 35

E-mail: qar@aracis.ro

Web page: <http://www.aracis.ro/en/publications/qar-magazine/current-issue/>

Quality Assurance Review for Higher Education is edited from ARACIS own funds and, at this stage, also contributes to the sustainability of the project “The development and the consolidation of quality culture at Romanian higher education system – QUALITAS”, POSDRU Agreement 155/1.2/S/141894.

All rights reserved. No part of this Review may be reproduced in any form without written permission from the Editor. The request may be sent to the Editor by e-mail, at: office@aracis.ro

The responsibility for the content of their contributions belongs to the authors.

The content of this material does not necessarily represent the official position of ARACIS.

Rolul eticii și comisiilor de etică în asigurarea calității în învățământul universitar românesc

Cristina Mihaela Salcă Rotaru

*Lector. Univ. Dr.
Universitatea Transilvania din Brașov
rotaruc@unitbv.ro*

Rezumat: *Evaluarea instituțională externă efectuată de ARACIS la nivelul instituțiilor de învățământ superior din România are rolul de a evalua calitatea învățământului superior sub aspectele capacității instituționale, eficacității educaționale și managementului calității. Pentru fiecare dintre aceste domenii de evaluare sunt prevăzute criterii, standarde și indicatori de performanță care trebuie îndepliniți de către universități. O parte dintre acestea asigură verificarea îndeplinirii cerințelor de etică, fie sub aspectul reglementărilor interne, fie sub aspectul măsurilor luate și popularizării acestora. Studiul asupra celor 78 de evaluări instituționale din perioada 2014 – 2018 relevă o schimbare a opticii evaluatorilor, de la o simplă menționare, la o prezentare mai atentă și critică asupra îndeplinirii cerințelor. Calitatea învățământului universitar românesc este, astfel, strâns legată de existența și respectarea normelor de etică, fie voluntar, fie prin intervenția mecanismelor specifice unei comisii de etică.*

Cuvinte cheie: *calitate, etică, evaluare instituțională, cod de etică, comisie de etică*

Abstract: *The external institutional evaluation carried out by ARACIS at higher education institutions in Romania has the role of assessing the quality of higher education in terms of institutional capacity, educational effectiveness and quality management. For each of these assessment areas there are criterias, standards and performance indicators to be met by universities. Some of them ensure that the ethical requirements are met, either in terms of internal reglementations or in regards of the measures taken and their popularization. The study of the 78 institutional evaluations from 2014 – 2018 reveals a change in the evaluators' optics, from a mere mention, to a more careful and critical presentation of the fulfillment of the requirements. The quality of the Romanian higher education is, thus, closely related to the existence and compliance with ethical rules, either voluntarily or through the intervention of specific ethics committee mechanisms.*

Keywords: *quality, ethics, institutional evaluation, code of ethics, ethics committee*

1. Etica, de la necesitate la impunere

Se afirmă adeseori că societatea în tranziție generează criza valorilor morale și atitudinii anomice, iar lipsa unor repere axiologice și a unor finalități clare ale educației provoacă o anumită nesiguranță a educatorilor privind scopurile și mijloacele educației morale (Bunescu et al. 2001, 6; Hadăr 2018, 1). Chiar dacă sunt opinii care arată că, fără îndoială, etica a intrat în eclipsă (Stephan 2003), se poate afirma că etica a fost, este și trebuie să rămână un principiu de bază al educației și al calității acesteia. Însă, este necesar a se discerne între planurile de exercitare a normelor de etică și, anume, între planul strict didactic, tehnic, relațional, care se consumă în școală, în sala de clasă, în timpul exercitării acțiunii educative și în care responsabilul principal este profesorul și planul mai larg, instituțional, comunitar, privitor la drepturile și responsabilitățile tuturor actorilor implicați sau interesați de educație (Cucoș 2014, 1). Bineînțeles, aceste două planuri, care pot fi abordate separat sub aspectul reglementărilor și al impactului asupra calității învățământului, trebuie privite ca un tot unitar al cerințelor sistemului educațional actual, indiferent de ciclul de învățământ.

O parte a studiilor și cercetărilor privind componenta de etică în educație a avut în vedere etica în învățământul superior, tratând cu predilecție necesitatea dezvoltării curriculei în domeniu (Stephan 2003, 31; Hughes and Gallant 2016, 1056), impactul cursurilor de etică sau a metodelor de învățare a comportamentului etic asupra studenților (Callahan 1980, 61; Keller 2011, 175; May and Luth 2013, 550), utilizarea de programe pentru dezvoltarea aptitudinilor și comportamentului etic în activitatea de cercetare (Antes et al. 2009, 385) sau în cadrul cursurilor on-line, e-learning, atunci când studentul nu se află în contact direct cu cadrul didactic (Bingham, Reid, and Ivanovic 2016). O altă parte a acestor studii a avut în vedere implicarea și influența sistemului instituțional și a procedurilor asupra implementării, menținerii și verificării eticii în învățământul superior (Martin 2017; Anohina-Naumeca, Tauginienè, and Odineca 2018; Downes 2017; Brătianu, and Pînzaru 2015), aspect care este strâns legat de existența unui cadru legislativ, care impune sau este permisiv.

2. Modalități de impunere a eticii și verificare a respectării acesteia în sistem instituțional la nivel central

2.1 Organisme direct implicate în etică și calitate la nivel central

Începând cu anul 2011, în baza noii legi a învățământului, calitatea învățământului universitar românesc este strâns legată de existența și respectarea normelor de etică. Statul, prin Ministerul Educației Naționale (MEN), monitorizează și verifică, direct sau prin organismele abilitate în acest sens, respectarea reglementărilor privind etica universitară și asigurarea calității în învățământul superior (Lege 2011, art. 216). Organismele abilitate în acest sens sunt Consiliul de Etică și Management

Universitar (CEMU), care se pronunță asupra litigiilor de etică universitară (Lege 2011, art. 218) și are rolul de a determina și a sprijini universitățile să elaboreze și să pună în practică, în mod organizat, transparent și eficient, politicile de etică și de integritate universitară (Regulament 2017, art. 3), alături de Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării (CNECSDTI), care este organismul cu atribuții în vederea coordonării și monitorizării aplicării normelor de conduită morală și profesională în activitățile de cercetare-dezvoltare (Lege 2004, art. 5).

În ceea ce privește calitatea în învățământul superior, MEN colaborează cu Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), care asigură evaluarea externă a calității educației (Ordonanță 2005, art. 14). În desfășurarea activității ARACIS sunt avute în vedere și prevederile actelor de punere în aplicare și anume: Hotărârea de Guvern nr. 1418 din 2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (Hotărâre 2006), cu modificările aduse de Hotărârea de Guvern nr. 915 din 2017 (Hotărâre 2017). De menționat este faptul că, în ceea ce privește aspectele studiate, Hotărârea de Guvern nr. 915 din 2017 nu aduce modificări Hotărârii de Guvern inițiale și, de aceea, nu trebuie făcute referiri separate în cadrul cercetării.

2.2 Analiza legăturii calitate-etică în evaluarea instituțională externă

ARACIS, în cadrul proceselor de evaluare externă, fie că este vorba de evaluarea periodică, fie de evaluarea pentru acreditare, utilizează o serie de criterii, standarde și indicatori de performanță stabiliți de Ordonanța de urgență nr. 75 din 2005 privind asigurarea calității educației (Ordonanță 2005) și detaliați în cadrul Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 1418 din 2006 (Hotărâre 2006). Fiecărui criteriu îi corespunde un set de standarde, căruia i se asociază un set de indicatori de performanță. Rolul indicatorilor de performanță (IP) este de a identifica rezultatele, precum și de a realiza cuantificarea acestora, care poate varia de la un nivel minim acceptabil, până la un nivel maxim identificabil. Variația de la minim la maxim este specificată pe baza experiențelor din domeniu ale mai multor instituții de învățământ superior (IIS) din țară și din Spațiul European al Învățământului Superior (SEIS).

În evaluarea capacității instituționale, care vizează modul în care misiunea și obiectivele furnizorului de educație sunt susținute de structurile sale interne, de modul de conducere și administrație, primul criteriu luat în considerare (Criteriul A.1. - Structurile instituționale, administrative și manageriale) face referire la setul de valori al IIS ce trebuie să fie în concordanță cu valorile libertății academice și ale integrității etice și care transcend politica și obiectivele acesteia, individualizând-o. Atașat standardului acestui prim criteriu se regăsesc trei IP, unul pentru evaluarea

misiunii și obiectivelor IIS, al doilea pentru evaluarea integrității academice, iar cel de al treilea pentru evaluarea răspunderii și responsabilității publice a IIS. Pentru cel de-al doilea IP, IIS trebuie să demonstreze că: are un Cod de etică și deontologie profesională universitară/integritate academică (CEDPU), prin care apără valorile libertății academice, autonomiei universitare și integrității etice; dispune de practici și aplică mecanisme clare pentru asigurarea permanentă a vigilenței față de eventuale fraude în activitățile sale academice, de cercetare sau de orice altă natură; are în vedere și aplică măsuri active de prevenire și eliminare a oricăror forme de plagiat, precum și de promovare a principiilor de etică și integritate, în rândul tuturor membrilor comunității academice (Hotărâre 2006; Hotărâre 2017).

Pentru evaluarea eficacității educaționale, Criteriul B.3. – Activitatea de cercetare științifică, se verifică prin IP (IP.B.3.1.2. Realizarea cercetării), dacă IIS are un cod al eticii și integrității academice conform căruia cercetarea se desfășoară în conformitate cu normele de etică profesională, pentru asigurarea permanentă a vigilenței față de eventuale fraude sau abateri de la deontologie în activitățile de cercetare, inclusiv măsuri active de prevenire și eliminare a oricăror forme de plagiat; există documente din care rezultă certificarea permanentă a îndeplinirii unor standarde de calitate sau excelență în cercetarea științifică, din punctul de vedere al organizării, urmăririi desfășurării proiectelor de cercetare, avizării interne a rezultatelor și eliminării practicilor neconforme cu etica, cum sunt reproducerea fără permisiune a rezultatelor obținute de alți cercetători, plagiat, nerespectarea normelor de bioetică etc. (Hotărâre 2006; Hotărâre 2017).

Evaluarea managementului calității la nivelul IIS are, printre criteriile specifice, Criteriul C.7. – Transparența informațiilor de interes public cu privire la programele de studii și, după caz, certificatele, diplomele și calificările oferite, al cărui standard S.C.7.1. (informație publică) evaluează transparența publică a datelor și informațiilor, în formă tipărită și în formă electronică, sens în care IIS trebuie să demonstreze că are o pagină web pe care sunt disponibile documentele fundamentale, cum sunt Carta universitară, Codul de etică, regulamentele în vigoare etc. (Hotărâre 2006; Hotărâre 2017).

Se poate observa că toate cele trei domenii de evaluare a calității educației (capacitatea instituțională, eficacitatea educațională și managementul calității la nivelul IIS) sunt în strictă legătură cu etica, pentru fiecare dintre acestea IIS având de demonstrat că îndeplinește indicatorii de performanță atașați criteriilor de evaluare ale domeniilor.

Acest aspect este relevant și de literatura de specialitate care arată că, printre noile aspecte luate în considerare în măsurarea impactului universității pentru dezvoltarea comunității, a valorii societății civile în comunitatea academică și studentescă, sunt performanța în internaționalizare și comportamentul etic al comunității universitare (Hervainé Szabó 2017, 36).

3. Impunerea eticii și verificarea respectării acesteia în IIS

În strânsă legătură cu evaluarea instituțională externă a calității se află îndeplinirea internă de către IIS a criteriilor și IP, ceea ce echivalează cu o evaluare internă a calității educației. Mai mult, îndeplinirea criteriilor și a indicatorilor poate fi analizată din perspectiva respectării obligațiilor specifice prevăzute în Legea educației naționale - Legea 1 din 2011.

Astfel:

- IIS adoptă un Cod de etică și deontologie profesională universitară (CEDPU), care face parte din Carta universitară și pentru care legea prevede un minim specific de prevederi (Legea 2011, art. 130). Instituția abilitată în acest sens la nivelul ISS este Senatul universitar, care reprezintă comunitatea universitară și este cel mai înalt for de decizie și deliberare la nivelul universității (Legea 2011, art. 213);
- întreaga comunitate academică (Legea 2011, art. 127) trebuie să respecte, după caz, obligațiile ce decurg din prevederile CEDPU, ale contractului individual de muncă, precum și din legislația în vigoare. Mai mult, răspunderea publică obligă orice IIS:
 - a) să respecte legislația în vigoare, Carta universitară proprie și politicile naționale și europene în domeniul învățământului superior;
 - b) să aplice și să se supună reglementărilor în vigoare referitoare la asigurarea și evaluarea calității în învățământul superior;
 - c) să respecte politicile de echitate și etică universitară, cuprinse în Codul de etică și deontologie profesională aprobat de Senatul universitar (Legea 2011, art. 124);
- organismul existent la nivelul fiecărei IIS care analizează și soluționează abaterile de la etica universitară, pe baza sesizărilor primite de la orice persoană, din universitate sau din afara universității (Legea 2011, art. 308), sau prin autosesizare, este Comisia de etică universitară (CEU) (Legea 2011, art. 306). Din coroborarea prevederilor existente în Legea 1 din 2011, referitoare la constituirea CEU (art. 306), modalitatea de avizare (art. 307 teza 1) și punerea în aplicare a hotărârilor acesteia (art. 322), rezultă că această comisie este independentă și își desfășoară activitatea fără a avea constrângerea răspunderii juridice pentru hotărârile sale, aceasta revenind universității (art. 307 teza 2);
- rectorul universității are obligația să prezinte anual și să facă public un raport privind starea universității, care include în mod obligatoriu și situația respectării eticii universitare și a eticii activităților de cercetare (Legea 2011, art. 130).

4. Rezultatele cercetării asupra evaluărilor ARACIS la nivelul IIS în perioada 2014 – 2018

Urmare a evaluării externe efectuate de ARACIS la nivelul IIS, sunt elaborate o serie de rapoarte, care sunt documente publice. Pentru o corectă abordare a temei, au fost cercetate toate rapoartele ARACIS întocmite de Departamentul de Evaluare Externă a Calității al ARACIS, existente la data finalizării prezentului studiu (20 decembrie 2018), pe site-ul ARACIS: <http://www.aracis.ro/rezultate-evaluari/evaluari-institutionale/>. Astfel, au fost analizate evaluările a 78 de instituții supuse evaluării instituționale în perioada 2014-2018. Acolo unde, în cadrul rapoartelor, nu au fost găsite date relevante sau au determinat verificarea informației, au fost cercetate și rapoartele întocmite de Directorul și Coordonatorul de comisie și de studenții evaluatori. Aceste situații au fost relevate separat.

Studiul acestor documente publice a avut ca obiect identificarea viziunii evaluatorilor și a instituțiilor asupra importanței și rolului eticii și comisiilor de etică în stabilirea/determinarea calității educației în învățământul superior. Au putut fi identificate, în opinie proprie, asumată în baza informațiilor și rapoartelor ARACIS studiate, trei categorii de evidențiere a îndeplinirii criteriilor, astfel:

a) o primă categorie, denumită CATEGORIA A (rapoartele grupate la punctul I al Anexei 1), în care au fost încadrate rapoartele ce evidențiază, la îndeplinirea criteriilor și IP aferenți, doar existența CEDPU și a CEU, fără a face nicio altă trimitere la elementele de etică evidențiate în procedura ARACIS. Gruparea acestor rapoarte pe ani arată o pondere mai mare a acestei categorii în anul 2015 și o scădere semnificativă pentru anii 2016-2018 (Figura 1).

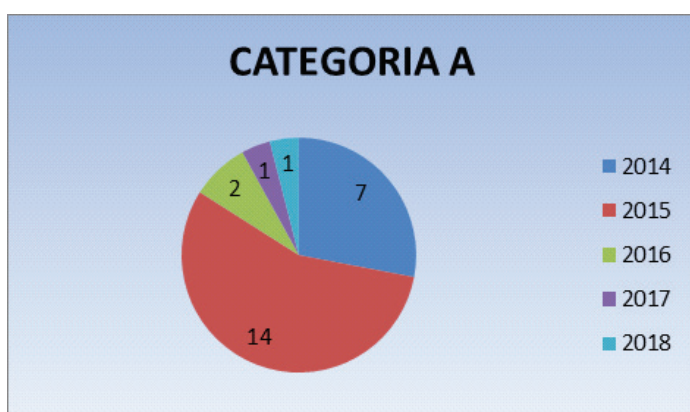

Fig. 1 – Ponderea pe ani a rapoartelor Categoria A

b) o a doua categorie, denumită CATEGORIA B (rapoartele grupate la punctul II al Anexei 1), în care au fost încadrate rapoartele care fac o analiză pozitivă a îndeplinirii criteriilor prin intermediul unei scurte treceri în revistă a CEDPU, a

structurii și activității CEU. Gruparea acestor rapoarte pe ani relevă o pondere aproape egală pentru anii 2015-2017 și o excepție aferentă anului 2014, unde se regăsește un singur raport din această categorie (Figura 2).

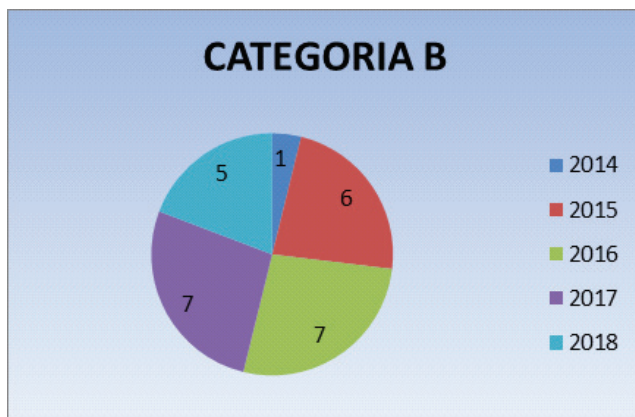

Fig. 2 – Ponderea pe ani a rapoartelor Categoria B

c) cea de-a treia categorie (Figura 3), a rapoartelor încadrate sub denumirea CATEGORIA C (rapoartele grupate la punctul III al Anexei 1), care, fie fac o evaluare critică, fie conțin elemente care evidențiază nerespectarea prevederilor legale privind:

- 1) subordonarea CEU structurilor de conducere al IIS (Senat, Consiliu de administrație sau chiar Rector), cu efect asupra legalității adoptării și punerii în aplicare a deciziilor de sancționare. Ca notă particulară, în cadrul unor rapoarte, această subordonare față de structurile de conducere sau chiar existența CEU ca o componentă a Senatului este considerată legală sau chiar indicată de evaluatori. Aceeași formă de subordonare este constatată (dar fără a fi considerată neconformitate) prin modul de aprobare a deciziilor CEU de către Senat;
- 2) nelegalitatea adoptării CEDPU și a Regulamentului de funcționare a CEU sau chiar situația „plagierii” acestora;
- 3) inactivitatea CEU în general, sau în situații evidente de încălcare a normelor de etică;
- 4) nefuncționalitatea CEU prin nereglementarea procedurii de sesizare a CEU;
- 5) nelegalitatea constituirii CEU, fie prin includerea de persoane care fac parte din structuri de conducere sau nu fac parte din comunitatea academică, fie prin neinclusiunea de persoane care, în baza prevederilor legale, trebuie să facă parte din aceasta;
- 6) deturnarea rolului CEU prin darea în competență a cazurilor de abateri

disciplinare (ca particularitate, aș sesiza faptul că această situație nu a fost consemnată ca neconformitate) sau prin limitarea competențelor acesteia, doar asupra unei anumite categorii de persoane, în funcție de o anumite calitate a acestora;

- 7) necorespondența prevederilor CEDPU cu prevederile regulamentului de funcționare a CEU;
- 8) modul de desemnare a membrilor CEU sau de alegere a președintelui CEU;
- 9) limitarea categoriilor de persoane care pot sesiza CEU;
- 10) stabilirea unui termen de sesizare a CEU;
- 11) reprezentarea publică a rapoartelor CEU;
- 12) inexistența prevederilor ce reglementează incompatibilitățile privind componența CEU;
- 13) includerea unor sancțiuni care contravin prevederilor legale sau neprevăderea de sancțiuni pentru anumite categorii de persoane supuse jurisdicției CEU;
- 14) înființarea de CEU și la nivelul facultăților, cu stabilirea unor competențe specifice asupra unei categorii de membri ai comunității academice.

Gruparea acestor rapoarte pe ani relevă o creștere continuă a numărului acestora pentru anii 2015-2018 și inexistența acestor tipuri de rapoarte în anul 2014.

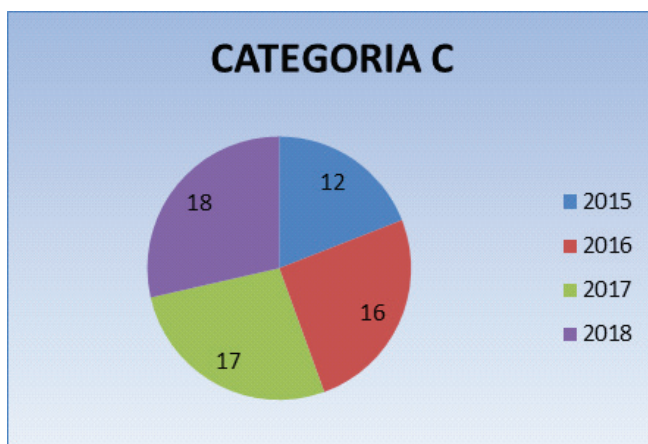

Fig. 3 – Ponderea pe ani a rapoartelor Categoria C

Coroborarea acestor informații arată că (Figura 4):

1. Ponderea rapoartelor *Categoria A*, care evidențiază, la îndeplinirea criteriilor și IP aferenți, doar existența CEDPU și a CEU, fără a face nicio altă trimitere la elementele de etică, este mai mare la începutul perioadei studiate, tinzând către zero în anii 2017 și 2018, ceea ce arată o mai mare atenție acordată de evaluatorii ARACIS componente de etică;

2. Ponderea rapoartelor *Categoria B*, care fac o analiză pozitivă prin intermediul unei scurte treceri în revistă a CEDPU, a structurii și activității CEU, crește după primul an al perioadei cercetate, dar rămâne aproape constantă până la sfârșitul anului 2018;
3. Ponderea rapoartelor *Categoria C*, care evidențiază nerespectarea prevederilor legale, inexistentă la începutul perioadei cercetate, are o creștere importantă și constantă din al doilea an al perioadei cercetate. Acest aspect confirmă ipoteza formulată la punctul 1, și anume existența unei mai mari atenții a evaluatorilor asupra componentei de etică în evaluarea calității învățământului superior.

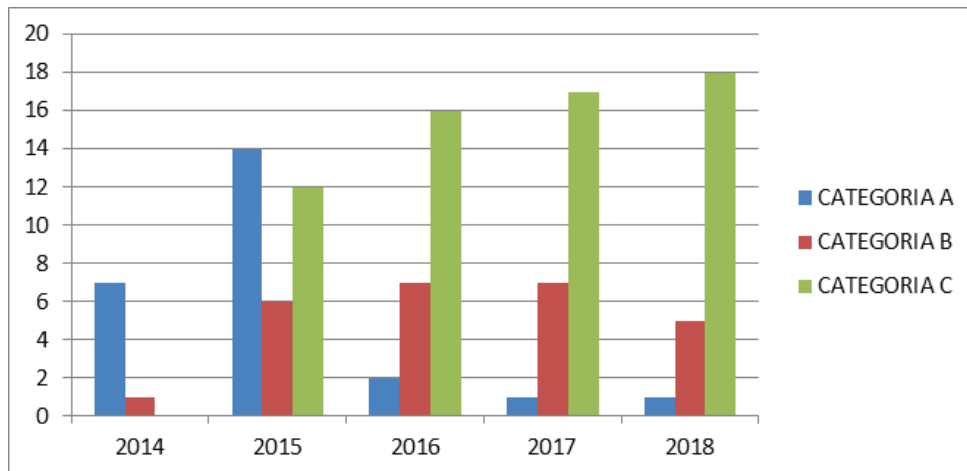

Fig. 4 – Ponderea categoriilor rapoartelor pe ani

Situații aparte se regăsesc în cazul a opt rapoarte, ce pot fi sintetizate astfel:

– raportul nr. 3147/30.06.2016 – Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș, unde comisia de evaluare instituțională arată că, la nivelul instituției evaluate, există Codul de etică și deontologie profesională – UMFTGM, un Regulament de funcționare al comisiei de etică și un Regulament al comisiei de etică a cercetării științifice, însă este evidențiată doar activitatea comisiei de etică a cercetării științifice. Din studiul efectuat asupra informațiilor existente pe site-ul instituției¹, rezultă cu claritate că și comisia de etică și deontologie este activă.

În această situație, o discuție trebuie avută cu privire la posibilitatea realizării unei confuzii între CEU și comisia de etică a cercetării științifice, cea din urmă având un domeniu de aplicare strict determinat, de verificare a respectării principiilor de etică în cercetarea științifică desfășurată pe subiecți umani sau pe animale de experiență și promovarea cercetării științifice în acest spirit. Această comisie nu are și atribuții de sancționare, fiind obligată a sesiza CEU în cazul în care se constată încălcarea prevederilor CEDPU sau a actelor normative în domeniu, în vigoare.

¹ <https://www.umfst.ro/universitate/comisii-de-etica/comisia-de-etica-si-deontologie/decizii-ale-comisiei-de-etica.html>

– raportul nr. 5781/24.08.2015 – Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București, în cadrul căruia singurele referiri la etică sunt cele din prezentarea obiectivului specific, de creștere a standardelor de etică și morală în comunitatea academică, din Cartă;

– raportul nr. 5367/23.07.2015 – Universitatea Națională de Arte din București în cadrul căruia, la partea ce cuprinde observațiile evaluatorilor studenți, se regăsesc elemente de nereglementare și nerespectare a constituirii CEU, precum și de nerespectare a independenței acesteia, spre deosebire de partea realizată de Directorul și Coordonatorul de comisie care nu relevă nici unul dintre aceste aspecte;

– raportul Departamentului de Evaluare Externă a Calității al ARACIS din data 26.02.2015 – Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București, care nu face nicio referire la existența CEDPU sau a regulamentului de funcționare a CEU. Se face o singură referire din care se deduce existența CEU și anume, în cadrul evaluării privind respectarea numărului de studenți din componența CEU. În schimb, se regăsesc referiri la existența Codului de etică, în cadrul Raportului de evaluare instituțională întocmit de Directorul și Coordonatorul de misiune și înregistrat sub nr. 4965/22.12.2014 și al Scrisorii nr. 489/27.01.2015, prin care se aduce la cunoștința rectorului instituției conținutul raportului de evaluare externă;

– aproape identică este situația și în cazul raportului Departamentului de Evaluare Externă a Calității al ARACIS din data nr. 2247/27.04.2017 – Universitatea „Artifex” din București, care nu face nicio referire la existența CEDPU sau a regulamentului de funcționare a CEU. Aceste referiri se regăsesc în Raportul de evaluare instituțională întocmit de Directorul și Coordonatorul de misiune și înregistrat sub nr. 5543/29.12.2016, sub forma constatării existenței CEDPU, CEU, a activității acesteia, dar și a existenței de proceduri și mecanisme elaborate chiar de către CEU. Este de subliniat că această metodă de reglementare nu este una conformă cu prevederile legale, singurul organ de legiferare la nivelul unei instituții de învățământ superior este Senatul. Raportul studenților evaluatori (178/16.01.2017) scoate în evidență modalitatea nelegală de alegere a studenților în cadrul CEU, prin recomandare de către cadrele didactice, ceea ce, în opinia lor, poate duce la lipsa de încredere a studenților față de această structură;

– spre deosebire de cele două situații anterior prezentate, referirile (chiar complete) privind CEDPU, CEU și activitatea acesteia se regăsesc doar în raportul studenților evaluatori nr. 1854/20.03.2015 – Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca și lipsesc total din raportul Departamentului de Evaluare Externă a Calității al ARACIS și din Raportul de evaluare instituțională întocmit de Directorul și Coordonatorul de misiune;

– identică, în ceea ce privește existența referirilor la CEDPU și CEU, este și situația evaluării Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca, caz în care raportul studenților evaluatori nr. 6438/27.11.2014 conține o prezentare a documentelor, dar și o critică a prevederilor care subordonează CEU Senatului cu finalitate afectarea independenței deciziilor comisiei, critică care nu

se regăsește nici în raportul final și nici nu are vreo recomandare de corectare. În schimb, se recomandă „semnarea unei declarații de imparțialitate și independență la fiecare sesizare și crearea unui cadru procedural pentru îndeplinirea acestei lacune” (Raport 2014-a, 4; Raport 2014-b, 45; Raport 2015, 14);

– raportul nr. 3505/29.06.2017 – Universitatea Națională de Educație Fizică și Sport din București, în cadrul căreia se constată existența reglementărilor privind etica (CEDPU și regulament de funcționare al CEU), dar și a unei neconformități privind subordonarea CEU Senatului, față de care se propune corectarea prin trecerea în subordonarea directă a Rectorului. În mod asemănător, raportul 5334/18.09.2014 - Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca indică la recomandări trecerea CEU sub directa conducere/îndrumare a Rectorului.

Datorită particularităților, aceste rapoarte nu au fost încadrate în nici una dintre cele trei categorii stabilite (A, B sau C).

De asemenea, se constată că rapoartele de evaluare instituțională ale studenților sunt mai critice cu privire la reglementarea internă a problemelor de etică și activitatea comisiilor de etică. Acestea conțin, de multe ori, evaluări mai punctuale ale îndeplinirii criteriilor și IP studiați, precum și recomandări cu privire la elementele pe care, în opinia lor, le consideră aspecte negative sau nelegale. Aceste ultime aspecte se pot încadra în ceea ce arăta un autor (Prisăcariu 2013) că, în încercarea de a defini calitatea învățământului superior și conceptele corelate cu aceasta, vom observa că discuția poate căpăta două direcții diferite: o direcție bazată pe definițiile instituțiilor care operează cu aceste concepte și cu ideile autorilor din literatura de specialitate din domeniul asigurării calității și o direcție bazată pe percepții, contexte diferite, opinii ale diferiților actori implicați în proces (fiecare dintre aceștia având o înțelegere diferită a conceptelor).

5. Concluzii

Rolul eticii și a comisiilor de etică în determinarea calității educației în instituțiile de învățământ superior este în creștere, fapt demonstrat de modificarea modului de cercetare, cuantificare și prezentare a îndeplinirii criteriilor specifice eticii în evaluarea instituțională efectuată de ARACIS. Putem afirma, de asemenea, că prin modificarea viziunii evaluatorilor ARACIS asupra aspectelor cercetate, instituția ARACIS și-a modificat și adaptat activitatea în funcție de evoluția cerințelor privind asigurarea calității în învățământul superior și în concordanță cu standardele și liniile directoare europene privind asigurarea calității în învățământul superior.

Un alt aspect important, relevat ca urmare a cercetării rapoartelor, îl constituie identificarea deficiențelor de reglementare a subordonării, la nivelul instituțiilor de învățământ superior, a Comisiilor de etică, fapt ce îl considerăm a fi de natură a afecta finalitatea actului de evaluare instituțională. Modul în care acest aspect a influențat sau poate influența evoluția percepției, atât la nivel universitar, cât și la nivelul ARACIS, a rolului eticii și a comisiilor de etică, poate face subiectul unei cercetări ulterioare.

ANEXA 1

privind evidențierea rapoartelor de evaluare studiate și încadrarea acestora în categorii specifice

Punctul I) Rapoarte CATEGORIA A

1. Raport nr. 1059/20.03.2014 – Universitatea „Petrol Gaze” din Ploiești;
2. Raport nr. 1061/20.03.2014 – Institutul de Administrare a Afacerilor din București;
3. Raport nr. 1062/20.03.2014 – Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” din Timișoara;
4. Raport nr. 3566/25.06.2014 – Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu;
5. Raport nr. 3567/25.06.2014 – Universitatea Creștină „Partium” din Oradea;
6. Raport nr. 3568/25.06.2014 – Universitatea Europeană „Drăgan” din Lugoj;
7. Raport nr. 4503/24.07.2014 – Institutul Teologic Penticostal din București;
8. Raport nr. 750/12.02.2015 – Universitatea „Andrei Șaguna” din Constanța;
9. Raport nr. 3783/27.05.2015 – Universitatea Politehnică din București;
10. Raport nr. 4211/11.06.2015 – Universitatea „Tibiscus” din Timișoara;
11. Raport nr. 5364/23.07.2015 – Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” din București;
12. Raport nr. 5366/23.07.2015 – Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București;
13. Raport nr. 5370/23.07.2015 – Universitatea din Craiova;
14. Raport nr. 5372/23.07.2015 – Universitatea Tehnică de Construcții București;
15. Raport nr. 5373/15.07.2015 – Universitatea Politehnică Timișoara;
16. Raport nr. 5777/24.08.2015 – Universitatea Româno-Americană din București;
17. Raport nr. 5779/24.08.2015 – Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului „Regele Mihai I al României” din Timișoara;
18. Raport nr. 5783/24.08.2015 – Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” din București;
19. Raport nr. 6250/24.09.2015 – Universitatea „Hyperion” din București;
20. Raport nr. 7694/17.12.2015 – Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca;
21. Raport nr. 3491/29.07.2016 – Academia Tehnică Militară din București;
22. Raport nr. 4111/29.09.2016 – Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași;
23. Raport nr. 5686/21.12.2017 – Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița;
24. Raport nr. 1715/29.03.2018 – Institutul Teologic Creștin după Evanghelie „Timotheus” din București;

Punctul II) Rapoarte CATEGORIA B

1. Raport nr. 1060/20.03.2014 – Universitatea „Danubius” din Galați, prin completare cu referirile existente în raportul studenților evaluatori;
2. Raport nr. fn/26.02.2015 – Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca;
3. Raport nr. 2855/28.04.2015 – Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș;

4. Raport nr. 3043/30.04.2015 – Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, prin completare cu referirile existente în raportul studenților evaluatori;
5. Raport nr. 3791/27.05.2015 – Universitatea din Petroșani;
6. Raport nr. 5368/23.07.2015 – Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași;
7. Raport nr. 5371/23.07.2015 – Universitatea de Vest din Timișoara;
8. Raport nr. 6812/29.10.2015 – Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București;
9. Raport nr. 389/28.01.2016 – Universitatea Maritimă din Constanța;
10. Raport nr. 813/25.02.2016 – Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca;
11. Raport nr. 1390/31.03.2016 – Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu;
12. Raport nr. 1761/21.04.2016 – Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă” din Brașov;
13. Raport nr. 3630/29.07.2016 – Universitatea „Ovidius” din Constanța;
14. Raport nr. 3831/31.08.2016 – Universitatea „Bioterra” din București;
15. Raport nr. 4112/29.09.2016 – Universitatea „Valahia” din Târgoviște;
16. Raport nr. 1403/15.03.2017 – Universitatea „Titu Maiorescu” din București;
17. Raport nr. 1694/30.03.2017 – Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București;
18. Raport nr. 2923/30.05.2017 – Universitatea de Arte din Târgu Mureș;
19. Raport nr. 2924/30.05.2017 – Universitatea Națională de Muzică din București;
20. Raport nr. 3424/23.06.2017 – Universitatea „Nicolae Titulescu” din București;
21. Raport nr. 3486/29.06.2017 – Universitatea „Apollonia” din Iași;
22. Raport nr. 4657/28.09.2017 – Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București;
23. Raport nr. 333/25.01.2018 – Universitatea „Agora” din Municipiul Oradea;
24. Raport nr. 2390/26.04.2018 – Universitatea din Pitești;
25. Raport nr. 3622/18.06.2018 – Universitatea „Transilvania” din Brașov;
26. Raport nr. 3924/02.07.2018 – Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad” din Iași;
27. Raport nr. 4866/30.08.2018 – Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca;

Punctul III) Rapoarte CATEGORIA C

1. Raport nr. 94/09.01.2015 – Universitatea „Avram Iancu” din Cluj-Napoca;
2. Raport nr. 542/29.01.2015 – Academia Navală „Mircea cel Bătrân” din Constanța;
3. Raport nr. 1996/26.03.2015 – Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad;
4. Raport nr. 3045/30.04.2015 – Universitatea din București, prin includerea informațiilor provenind de la studenții evaluatori;
5. Raport nr. 3047/30.04.2015 – Universitatea de Medicină și Farmacie din Craiova, prin includerea informațiilor provenind de la studenții evaluatori;
6. Raport nr. 3053/30.04.2015 – Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad;
7. Raport nr. 3055/30.04.2015 – Institutul Adventist din Cernica-Ilfov (în prezent. Universitatea "Adventus" din Cernica);

8. Raport nr. 4211/11.06.2015 – Universitatea „Tibiscus” din Timișoara;
9. Raport nr. 5365/15.07.2015 – Universitatea Tehnică „Gheoghe Asachi” din Iași, prin includerea informațiilor provenite de la studenții evaluatori;
10. Raport nr. 5374/23.07.2015 – Fundația Universitară „Alma Mater” – Universitatea „Alma Mater” din Sibiu;
11. Raport nr. 6249/24.09.2015 – Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București;
12. Raport nr. fn/17.12.2015 – Universitatea „Emanuel” din Oradea;
13. Raport nr. 814/25.02.2016 – Universitatea „Athenaeum” din București;
14. Raport nr. 1392/31.03.2016 – Universitatea „Sapientia” din Cluj-Napoca;
15. Raport nr. 2473/26.05.2016 – Universitatea „George Bacovia” din Bacău;
16. Raport nr. 3964/13.09.2016 – Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău;
17. Raport nr. 4413/31.08.2017 – Universitatea Europeană „Drăgan” din Lugoj;
18. Raport nr. 4875/30.08.2018 – Universitatea ”Spiru Haret” din București;
19. Raport nr. 1714/29.03.2018 – Universitatea Ecologică din București, prin includerea informațiilor provenite de la studenții evaluatori.

Bibliografie

Anohina-Naumeca, Alla, Loreta Tauginienė and Tatjana Odineca. 2018. “Academic integrity policies of Baltic state-financed universities in online public spaces”. *International Journal for Educational Integrity*, 14: 8. <https://doi.org/10.1007/s40979-018-0031-z>

Antes, Alison L., Stephen T. Murphy, Ethan P. Waples, Michael D. Mumford, Ryan P. Brown, Shane Connelly and Lynn D. Devenport. 2009. *A Meta-Analysis of Ethics Instruction Effectiveness in the Sciences, Ethics & Behavior*, 19:5, 379-402, DOI: 10.1080/10508420903035380

Bingham, Tricia, Stephanie Reid, and Vanda Ivanovic. 2016. “Paint me a picture: translating academic integrity policies and regulations into visual content for an online course”. *International Journal for Educational Integrity*, 12: 2. <https://doi.org/10.1007/s40979-016-0008-8>

Brătianu, Constantin, and Florina Pinzaru. 2015. *University governance as a strategic driving force*. Proceedings of 11th European Conference on Management Leadership and Governance, Military Academy, Lisbon, Portugal: 28-35. https://www.researchgate.net/publication/283898420_University_Governance_as_a_Strategic_Driving_Force

Bunescu, Gheorghe, Gabriela Alecu, Dan Badea, and Mihaela Ionescu. 2011. *Raport de cercetare: Educația morală și eticile profesionale într-o lume în tranziție*. http://nou2.ise.ro/wp-content/uploads/2001/08/2001_Raport_cercetare.pdf

Callahan, Daniel. 1980. “Goals in the Teaching of Ethics”. In *Ethics Teaching in Higher Education*, edited by Sidney Callahan and Sissela Bok: 61-80. The Hastings Center Series in Ethics. Springer. Boston

- Cucoș, Constantin. 2014. *De ce e nevoie de un reglaj etic în educație*. <http://www.constantincucos.ro/2014/08/de-ce-e-nevoie-de-un-reglaj-etic-in-educatie>
- Downes, Meredith. 2017. "University scandal, reputation and governance". *International Journal for Educational Integrity*, 13:8. <https://link.springer.com/article/10.1007/s40979-017-0019-0>
- Hadăr, Anton. 2018. *Criza valorilor*. <http://www.tribunainvatamantului.ro/criza-valorilor/>
- Hervaine Szabo, Gyöngyvér. 2017. "Approaches for Internal Evaluation of Universities in a New Public Responsibility Framework of ESG 2015". *Quality Assurance Review for Higher Education* 7 (2): 33 – 51
http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Revista_QAR/2018/3.Szabo.pdf
- Hotărâre de Guvern, 2006. "Hotărârea de Guvern nr 1418 din 2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior". *Monitorul Oficial nr. 865 din 23 octombrie 2006*
- Hotărâre de Guvern, 2018. "Hotărârea de Guvern nr. 915 din 14 decembrie 2017 privind modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1.418/2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior". *Monitorul Oficial nr. 25 din 11 ianuarie 2018*
- Hughes, Christensen J., and Bertram T. Gallant. 2016. "Infusing Ethics and Ethical Decision Making into the Curriculum". *Handbook of Academic Integrity*, edited by Tracey Bretag:1055-1073. Springer. Singapore
- Keller, Peter A., 2011. "Integrating ethics education across the education system". In *Creating the Ethical Academy: A Systems Approach to Understanding Misconduct and Empowering Change in Higher Education*, edited by Tricia Bertram Gallant: 169-182. New York: Routledge
- Lege. 2011. "Legea 1 din 2011, Legea educației naționale". *Monitorul Oficial nr. 18 din 10 ianuarie 2011*
- Lege. 2004. "Legea 206 din 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare". *Monitorul Oficial nr. 505 din 4 iunie 2004*
- Martin, Brian. 2017. "Defending university integrity". *International Journal for Educational Integrity*, 13:1. <https://doi.org/10.1007/s40979-016-0012-z>.
- May, Douglas R., and Matthew T. Luth. 2013. "The effectiveness of ethics education: A quasi-experimental field study". *Science and Engineering Ethics*, 19 (2): 545–568

Ordonanță. 2005. “Ordonanța de urgență nr.75 din 2005 privind asigurarea calității educației”. *Monitorul Oficial nr. 642 din 20 iulie 2005*. Ordonanța a fost aprobată cu modificări și completări prin intermediul Legii nr. 87 din 2006. Monitorul Oficial nr. 334 din 13 aprilie 2005

Prisăcariu, Anca. 2013. “Quality means doing it right when no one is looking”. *Quality Assurance Review for Higher Education* 5 (1-2): 115-123

Raport 2014-a. Raportul studenților evaluatori nr. 6438/27.11.2014, p. 7

Raport 2014-b. Raportul de evaluare instituțională întocmit de Directorul și Coordonatorul de misiune 6472/03.12.2014, p.45

Raport 2015. Raportul 544/27.01.2015 al Departamentului de Evaluare Externă a Calității al ARACIS p. 14

Regulament, 2017. “Regulament din 30 august 2017 de organizare și funcționare a Consiliului de etică și management universitar”. *Monitorul Oficial nr. 750 din 19 septembrie 2017*

Stephan, Karl D. 2003. *Academic Questions*. 16(4): 31. <https://doi.org/10.1007/s12129-003-1060-4>